דרחמנא קרייה עץ [א]דכתיב [1]המזבח עץ שלש אמות גבוה וארכו שתים אמות ומקצעותיו לו וארכו וקירותיו עץ וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה' פתח במזבח וסיים בשלחן רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו בזמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר על אדם עכשיו שלחנו של אדם מכפר עליו: כל הכלים שבמקדש יש להם שניים כו': מזבח הנחושת דכתיב [2]מזבח אדמה תעשה לי מזבח הזהב דכתיב [3]המנורה והמזבחות איתקוש מזבחות זה לזה: וחכמים אומרים מפני שהן מצופין: אדרבה כיון דמצופין נינהו מיטמאו אימא וחכמים מטמאין מפני שהן מצופין ואב"א רבנן לר"א קאמרי מאי דעתיך משום דמצופין [ב]מיבטל בטיל צפויין גבייהו א"ר אבהו אמר ר"א ת"ח אין אור של גיהנם שולטת בהן ק"ו מסלמנדרא ומה סלמנדרא שתולדת אש היא הסך מדמה אין אור שולטת בו ת"ח שכל גופן אש דכתיב [4]הלא כה דברי כאש נאם ה' על אחת כמה וכמה [ג]אמר ריש לקיש אין אור של גיהנם שולטת בפושעי ישראל קל וחומר ממזבח הזהב מה מזבח הזהב שאין עליו אלא כעובי דינר זהב כמה שנים אין האור שולטת בו פושעי ישראל שמלאין מצות כרמון דכתיב [5]כפלה הרמון רקתך [ד]אל תקרי רקתך אלא רקנין שבך על אחת כמה וכמה:

הדרן עלך חומר בקודש וסליקא לה מסכת חגיגה

רחמנא קרייה עץ. אף כשהוא מצופה: **שולחנו מכפר עליו.** בהכנסת אורחין: הכי גרסינן **מזבח הנחשת דכתיב מזבח אדמה ככתוב קראו אדמה.** למזבח שמעלין עליו העולות והשלמים והיינו מזבח הנחשת: **אדרבה משום דמצופין נינהו נטמאו.** דאי לאו מצופה יש להם לטהרם משום כלי עץ העשוי לנחת: **מאי דעתיך.** דילפת טעמא מדקרינהו אדמה הא לאו הכי טמאין אע"ג דעשוין לנחת: **מפני שהן מצופין.** ובעי למימר שהציפוי מבטלן והוי להו ככלי מתכות: **מיבטל בטיל ציפויין לגבייהו.** דרחמנא קרא עץ לכולהו ובלאו האי קרא נמי לא מקבלי טומאה: **סלמנדרא.** * חיה הנבראת מן האור כשבוערין אש במקום אחד שבע שנים תמיד בלי הפסק: **כעובי דינר זהב.** דבר מועט. לא חסר זהבה לנעשה בו נס:

הדרן עלך חומר בקודש וסליקא לה מסכת חגיגה

שלחנו של אדם מכפר. דגדול כח הלגימה כדאיתא בהגדת חלק (סנהדרין דף קו.): **מזבח** אדמה תעשה לי. וכי מוקמי לה בזבחים פרק קדשי קדשים (דף נח. ושם) גבי מזבח אבנים להאי קרא דמזבח אדמה אמר הר"ר אלחנן דקאי לתרוייהו ולמורי נראה לפי שהיה מזבח של משה במקום מזבח של אבנים של בית עולמים וכי האי גוונא דריש התם (דף נט.) כי מזבח הנחשת אשר לפני ה' קטן מהכיל ודריש ליה מזבח אבנים במקום מזבח דנחושת: **ואיבעית** אימא רבנן לר"א כו'. וקשה למה לי השלחן הטהור מכלל שהיה טמא תיפוק ליה משום ציפוי דאף במזבחות נמי הוה מטמא [ר"א] משום ציפוי אי לאו טעמא דכקרקע נינהו ללישנא בתרא אע"פ דרחמנא קרינהו עץ אם כן השלחן נמי טמא אע"ג דאיקרי עץ משום ציפוי וללישנא קמא דמוקי לה כרבנן דמטמא ולא בטל הציפוי לגבי עץ ותירץ הר"ר אלחנן דאיצטריך ספיר קרא דהשלחן דאף במזבחות נמי לא ידעינן ליה שיהיה בטל לגבי הציפוי אלא משום דיליף משלחן דאף על גב דמיקרי עץ התורה טמאתו משום ציפוי ורבנן דאמרי מבטיל בטיל ציפוי לגבייהו אמרי מדאיצטריך לרבויי שלחן דהא מסברא טמא משום ציפוי אלא ודאי לאשמועינן דאע"ג שיש לו ציפוי צריך קרא לרבויי דמקבל טומאה ואי לאו הרבוי הציפוי בטל א"כ ממילא גבי מזבח דליכא רבוי הלפוי בטל ללישנא בתרא:

סלמנדרא. האלד והעכבר תרגמס יהונתן כרוטשא וסלמנדרא. ערוך: **פושעי** ישראל אין אור של גיהנם כו'. נראה לי דלאו בפושעי ישראל בגופן דהא אמרינן בראש השנה (דף יז.) פושעי ישראל בגופן גיהנם כלה והם אינם כלים אלא בפושעי קצת קאמר ומשום דמסיק להו אברהם לכולהו חוץ מבועלי הכותית (א) ד)(דמנשקר ליה) ערלתיה כדאמר בר"ש עושין פסין (עירובין דף יט.) וכי אמרינן בסוף הזהב (ב"מ דף נח:) הכל יורדין ועולין חוץ משלשה לאו בגיהנם מיירי אלא במקום אחד לידון הן יורדין ואף הנידון לאחר שנים עשר חדש עולין ואין נידונין יותר משנה תמימה ה):

שאין בו אלא עובי דינר. בתנחומא יש שהיה משה תמיה על זה אי אפשר שלא ישרף העץ ואמר לו המקום כך דרכי כאש של מעלה אש אוכלה אש ואינו מכלה כדכתיב והסנה איננו אוכל (שמות ג):

הדרן עלך חומר בקודש וסליקא לה מסכת חגיגה

עין משפט נר מצוה

סד א מיי' פי"א מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה יא [ועי' מה שכתב בזה הכ"מ בפי"ד מהל' כלים הל' ד]:

◆

רבינו חננאל

הוא איקרי עץ שנאמר המזבח עץ שלש אמות גבוה וארכו שתים אמות ומקצועותיו לו וארכו וקירותיו עץ וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה' אלמא דמקרי עץ ומשום הכי בעינן להיותו מטלטל מלא וריקם זו ההלכה כולה ענין השלחן שצפויו אינו מבטל העץ שלו היא במסכת מנחות בפרק שתי הלחם ומפורשת שם כאשר פירשנו והרבה טעו בה דכתיב על השלחן הטהור מכלל דזימנין הוא טמא והשלחן פשוטי כלי עץ הוא ומסגרתו למטה היתה. ותניא (בתוספתא ספ"ג) שלחן שנטמא מטבילין אותו בזמנו אפי' בשבת. משום דמטלטל מלא וריקם. ומעשה שהטבילו המנורה בלילי יום כו"ל. חוץ ממזבח הזהב ומזבח הנחושת שהן כקרקע. דכתיב מזבח ארמה וכתיב המנורה והמזבחות [אתקוש מזבחות] להדדי דלהוו כולהו כאדמה דלא מקבלי טומאה. וחכמים מטמאין מפני שהן מצופין. אי בעי תימא לר' אלעזר קאמרי ליה דקאמר טעמא מפני שהן כקרקע דלא מטמו. הא לאו הכי הוו מטמא. והא פשוטי כלי עץ (פשוטין) נינהו ולא מטמו. וכי תימא משום דמצופין. דברי חכמים לר' אליעזר בתימה האי דאמרת דמטמו משום צפויו מיבטיל בטיל ציפויהו והוו להו כלי עץ. אלא בין משום שהן מצופין בין משום שהן כקרקע אפי' הכי טעונין ג) טבילה לפי' שנינו כל הכלים טעונין טבילה ואפי' המזבח. א"ר אלעזר תלמידי חכמים אין אור של גיהנם שולטות בהן ק"ו מסלמנדרא ומה סלמנדרא שהוא תולדת אש הסך מדמו אין אור שולט בו. ת"ח (שמשתמשין) שכל גופן אש כדכתיב הלא כה דברי כאש עאכ"ו. אמר ר"ל אפי' פושעי ישראל אין אור של גיהנם שולטת בהן ק"ו ממזבח הזהב ומה מזבח הזהב שאין צפויו אלא כעובי דינר הוה כמה שנים ואין אור שולט בו פושעי ישראל שהן מליאין מצות כרמון. שנאמר כפלה הרמון רקתך. אפי' ריקנין שבך מלאין מצות כרמון עאכ"ו: הדרן עלך חומר בקודש וסליקא ליה מסכת חגיגה. האל יסיר ממנו אף ורוגז וחימה ותוגה.

מסורת הש"ס

א) ברכות נה. מנחות צז. ע"ש, ב) עירובין יט., ג) [סנהדרין לז. ברכות נז. מגילה ו.], ד) [צ"ל דלא מנשקר ליה], ה) [ועיין עדיות פ"ב מ"י],

◆

תורה אור השלם

1. הַמִּזְבֵּחַ עֵץ שָׁלוֹשׁ אַמּוֹת גָּבֹהַּ וְאָרְכּוֹ שְׁתַּיִם אַמּוֹת וּמִקְצֹעוֹתָיו לוֹ וְאָרְכּוֹ וְקִירֹתָיו עֵץ וַיְדַבֵּר אֵלַי זֶה הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי יְיָ: יחזקאל מא כב
2. מִזְבַּח אֲדָמָה תַּעֲשֶׂה לִּי וְזָבַחְתָּ עָלָיו אֶת עֹלֹתֶיךָ וְאֶת שְׁלָמֶיךָ אֶת צֹאנְךָ וְאֶת בְּקָרֶךָ בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַזְכִּיר אֶת שְׁמִי אָבוֹא אֵלֶיךָ וּבֵרַכְתִּיךָ: שמות כ כ
3. וּמִשְׁמַרְתָּם הָאָרֹן וְהַשֻּׁלְחָן וְהַמְּנֹרָה וְהַמִּזְבְּחֹת וּכְלֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר יְשָׁרְתוּ בָּהֶם וְהַמָּסָךְ וְכֹל עֲבֹדָתוֹ: במדבר ג לא
4. הֲלוֹא כֹה דְבָרִי כָּאֵשׁ נְאֻם יְיָ וּכְפַטִּישׁ יְפֹצֵץ סָלַע: ירמיהו כג כט
5. כְּחוּט הַשָּׁנִי שִׂפְתֹתַיִךְ וּמִדְבָּרֵיךְ נָאוֶה כְּפֶלַח הָרִמּוֹן רַקָּתֵךְ מִבַּעַד לְצַמָּתֵךְ: שיר השירים ד ג

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה פושעי וכו' חוץ מבועל כותית דמשכה ליה:

◆

גליון הש"ס

רש"י ד"ה סלמנדרא חיה הנבראת וכו'. עיין חולין ד' קכז ע"א בתוס' ד"ה וסלמנדרא:

◆

מוסף רש"י

ומקצועותיו לו. שהיה מרובע (מנחות צז.). **שלחנו של אדם מכפר עליו.** דטעמן פרוסה לאורחים (שם. ובשטמ"ק: לעני).

הדרן עלך מסכת חגיגה

א) נראה שצ"ל בגליל ידיע ובתוספתא הגי' שהטבילו המנורה ביו"ט ולפסר שלפני רבינו היה הגי' בגליל ידיע ובירושלמי איתא פעם הטבילו את המנורה וגי' התוספתא שהביא רבינו נראה עיקר ודו"ק. ב) לכאורה משמע דחכמים נמי ס"ל דלא כפי טבילה ולא פליגי רק בטעמא ותכרי רבינו נ"ע.